

*Андрущенко Володимир Леонідович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
податкової політики ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ФІСКАЛЬНА КОМПОНЕНТА ЩАСТЯ НАРОДІВ

Більшість смислів слова «щастя» однаково стосуються як окремих індивідуумів, так і цілих суспільств, націй, народів, країн. Відчуття щастя простягається від простого задоволення до повного блаженства. Щастя цілого народу асоціюється з його матеріальними добробутом (рівнем і якістю життя), а також з політичним і соціальним благоденством (безпекою і комфортом існування). І, звичайно, багатство народів – це також складова щастя народів.

В науковій літературі на етичні теми економіки і державних фінансів у трактуваннях феномену щастя зазвичай посилаються на знаменитого англійського філософа-мораліста Єремії Бентама (1748–1832). Він кинув крилатий девіз: «найбільше щастя – найбільшій кількості людей» («the greatest happiness of the greatest number»). Ми вже мали нагоду посилатися на роботи Бентама, заслуга якого в зведенні принципу найбільшого щастя та максимізації корисності в аксіому управління і державної діяльності [1, с. 41, 49, 58, 60].

На рубежі XIX і XX століть виникло фабіанство – вчення ліберально-реформістського, соціал-демократичного толку, започатковане англійським соціальним реформатором Сіднеєм Веббом (1859–1947). Вважаючи революції злом, фабіанство вбачало щастя народів у послідовних демократичних, безконфліктних, конформістських соціальних перетвореннях. Одним з основоположних пунктів фабіанства стала концепція визначення й встановлення так званого національного (national minimum) і навіть міжнародного мінімуму. Надамо слово самому С. Веббу: «Якщо б ми встановили міжнародний мінімальний рівень освіти і санітарії, дозвілля і заробітної плати, опуститися нижче якого не дозволила б своїм працівникам будь-якої галузі жодна країна, то індустріальний паразитизм (industrial parasitism) відійшов би в минуле»¹. Під паразитизмом фабіанці розуміли експлуатацію та інші соціальні лиха. Отже, в подібних поглядах неважко побачити предтечу пошуків способів досягнення суспільного щастя.

В теоретичному плані видатними діячами на поприщі щастя народів подвизаються сучасні американські економісти директор Інституту Землі

¹ Eriguchi T. Theory of the Webbs on National Minimum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hetsa.org.au/hetsa2010/pdf/eriguchi.pdf>

Колумбійського університету Джеффри Сакс (Sachs) і Бенджамін Редкліф (Radcliff), автор монографії-бестселера «Політична економія людського щастя» (2013 р.) з промовистим підзаголовком «як вибір виборців при голосуванні визначає якість життя». Томас Гріффіт відмічав, що важливе значення має суб'єктивне відчуття щастя [2]. Тому перерозподільне прогресивне оподаткування створює у суспільстві враження збільшення загального щастя, хоч і не збільшує загальної суми доходів.

Прекраснодушні ідеї, ідеали, максими, концепції Бентама, фабіанців, інших мислителів, моральних авторитетів і реформаторів у новітній час трансформувалися в глобальний імператив стремління до щастя всіх держав і народів. Прагнення знайшли кількісне вираження в щорічному, починаючи з 2012 р., визначенні й публікації Комісією ООН по сталому розвитку так званого Світового звіту про щастя (World Happiness Report).

Світовий звіт складають на основі врахування критеріїв і показників по семи позиціях: ВВП на душу населення; величина соціальної підтримки; тривалість здорового життя; свобода вибору життєвих пріоритетів; великодушна щедрість і довіра (generosity and trust). Крім того, приймається до уваги вплив непередбачених причин і випадкових подій. Об'єктивний матеріальний показник ВВП, доповнений сукупністю названих вище суб'єктивних соціальних, моральних і психологічних цінностей, створює поняття валового національного щастя (gross national happiness). ООН установила Міжнародний день щастя, котрий відмічають 20 березня.

Отже, вочевидь, що впродовж останніх років у списку призерів по рівню щасливого життя тасуються одні і ті ж країни. Це країни з найбільш високою у світі (Норвегія – майже 55%), дуже високою, принаймні досить високою (вище 33%) нормою оподаткування. В державах цієї групи найбільш масштабні пропорції перерозподілу доходів. Величина ВВП менше впливає на показники народного щастя. Так, США з монструозним обсягом економіки близько 20 трлн. дол. займають 14-е місце, Японія – 51-е, Китай – 79-е, Німеччина – 16-е.

Україна стабільно знижувала свій рейтинг, зайнявши в 2017 році 132-е місце поруч з Угандою. Лине 23 позиції віддаляють Україну від дна рейтингу на 155-му місці. За державу обідно! Воюючий Ізраїль (32,2% taxes-to-GDP ratio) за показником щастя стабільно займає одинадцяте місце.

Щаслива держава виконує роль патерналістської організації. Високі податки дозволяють формувати бюджети, коштом яких держави загального благоденства в змозі виконувати функції філантропа і наставника, дає можливість захищати й годувати бідних, старих і немічних, а також послідовно знижувати кількість цих обездолених категорій населення.

Таблиця 1

**Призери рейтингу національного щастя
в співставленні з часткою податків у ВВП**

Країни, що зайняли перші десять місць за рівнем щастя	Рейтинг країн по роках						Податки / ВВП на початок 2016 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Данія	1	1	Н	3	1	2	50,8%
Фінляндія	2	7	е	6	5	5	54,2%
Норвегія	3	2	м	4	4	1	54,8%
Нідерланди	4	4	а	7	7	6	39,8%
Канада	5	6	є	5	6	7	39,8%
Швейцарія	6	3		1	2	4	39,8%
Швеція	7	5	д	8	10	10	50,5%
Нова Зеландія	8	-	а	9	8	8	34,5%
Австралія	9	10	н	10	9	9	34,3%
Ірландія	10	-	и	-	-	-	30,8%
...	...		х	...	...	...	...
Ісландія	-	9				3	40,4%
Австрія	-	8		2	3	-	34,3%
Україна	89	87	-	111	123	132	28,1%

Джерело: За даними, розміщеними в Інтернеті.

Словом, високі податки і відповідні їм великі бюджети – передумова того, що податки з громадян-платників дбайливий уряд витрачає заради їхніх потреб, їм на благо, користь і вигоду. Виходить, що ламентатії з приводу задушливої «петлі податків», вимоги пільг і знижок виглядають популістською риторикою.

Тоді, – чому Україна з високим, майже 30% рівнем оподаткування знаходиться наприкінці рейтингу національного щастя? Відповідь дав уже Є. Бентам. Адже неодмінною умовою реалізації знаменитої формули про максимум щастя для найбільшого числа людей Бентам провіденціально-категорично поставив раціональну фінансово-економічну політику та ефективне урядове адміністрування при відсутності перешкод і зловживань. Як добре відомо, далеко не всі з цих умов наявні в сучасній Україні.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація та наукова проблематика державних фінансів) / В.Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
2. Griffith Th. D. Progressive Taxation and Happiness. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://lawdigitalcommons.bc.edu/bclr/vol45/iss5/11/>
3. Lubiana D., Zarría L. Happiness and Tax Morale: An Empirical Analysis. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://ideas.repec.org/p/ver/wpaper/04-2011.html>
4. What Taxes Leave People the Happiest? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: inequality.org/research/happiness-and-taxes/

*Аністратенко Юлія Ігорівна,
д.ю.н., доцент,
професор кафедри фінансового права
ННІ права, Університету ДФС України*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

*Ab actu ad potentiam
(від дійсного до можливого)*

Питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення та міжнародних податкових правил у сфері оподаткування цифрових компаній, впливу процесу діджиталізації на податкові системи зарубіжних країн наразі є актуальним для більшості країн світу. виправлення недоліків та прогалин міжнародного законодавства у цій сфері, пошуку оптимальних орієнтирів для вирішення цієї ситуації є основним завданням Організації економічного співробітництва та розвитку.

Правова природа поняття «електронний бізнес» на сьогоднішній день залишається спірною. Деякі науковці вважають, що електронний бізнес є більш ширшим поняттям і електронна комерція є його складовою [1, с.9; 2, с.34; 3]. До складу електронного бізнесу, відносять електронні послуги (банківські, брокерські, страхові, маркетингові, інформаційні), електронний рух капіталу, електронні системи управління поставками тощо. Інші вважають, що електронний бізнес є видом економічної діяльності компаній через комп'ютерні